

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Svar på regeringsuppdrag Internationell statistik

Försäkringskassan

Datum: 2020-05-19

Svar på regeringsuppdrag Internationell statistik

Version 1

001395-2020

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Gabriella Bremberg, verksamhetsområdeschef Caroline Olgart Höglund och analytiker Frida Hultgren, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Frida Hultgren

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Begrepp	4
3. Inledning	5
3.1. Aktuellt uppdrag	5
3.2. Reglering och krav på statistik	5
3.3. Förväntad nytta med statistiken	5
3.4. Hur har Försäkringskassan utvecklat statistiken?	6
4. Internationella ärenden	7
4.1. Definition	7
4.2. Aktuella regelverk	7
4.3. Internationell vård	9
4.4. EU-Familjeförmåner	10
4.5. Sjuk- och aktivitetsersättning	11
5. Tillgängliga uppgifter	11
5.1. Internationella ärenden	12
5.2. Internationell vård	12
5.3. EU-familjeförmåner	14
5.4. Sjuk- och aktivitetsersättning	14
5.5. Statistik om nyttjandet av EESSI-systemet	15
6. Behov av ytterligare utveckling	16
6.1. Tillgängliggörande av statistik	16
6.2. Vidareutveckling av it-stöden för handläggning	16

1. Sammanfattning

Regeringen har, via regleringsbrevet för budgetåret 2020 avseende Försäkringskassan, givit myndigheten följande uppdrag:

”Internationell statistik

Försäkringskassan ska redovisa vilka uppgifter myndigheten kan ta fram på det internationella området och för vilka tidsperioder dessa uppgifter kan lämnas. Försäkringskassan ska även analysera och redovisa hur myndighetens framställning av statistik på det internationella området kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 29 maj 2020.”

Försäkringskassan ska enligt ett antal lagar och förordningar redovisa statistik om myndighetens internationella ärenden. Statistiken kan bl.a. användas för att följa nyttjandet av EU-förordningar och avtal om social trygghet. Statistiken kan även användas som underlag för att utvärdera regelförändringar eller inför omröstningar inom EU. Försäkringskassan har därför under de senaste åren bedrivit ett omfattande utvecklingsarbete med syfte att ta fram statistik om myndighetens internationella ärenden.

Utvecklingen har bestått i att utveckla it-stöd vid handläggning för datafångst samt utveckling av myndighetens statistiksystem för redovisning av försäkrings- och produktionsstatistik. Utvecklingsarbetet har resulterat i en stor mängd data som möjliggör framställning av statistik.

Gemensamt för all statistik om Försäkringskassans internationella ärenden är att det, för alla förmåner utom sjuk- och aktivitetsersättning, fr.o.m. år 2020 går att redovisa grundläggande uppgifter om t.ex. antal ärenden, handläggningstider, antal berörda personer och beslutade/utbetalda belopp avseende helåret 2019 och framåt. För sjuk- och aktivitetsersättning kommer motsvarande statistik att finnas år 2022 avseende helåret 2021. Oavsett förmån går statistiken att fördela efter bakgrundsvariabler som är beskrivande för individen (exempelvis kön, ålder och region) eller för ärendet (exempelvis ärendeslag, ärendets status, handläggande organisation och den lagstiftning personen i ärendet är omfattad via).

Alla uppgifter som redovisas i rapporten (med undantag för sjuk- och aktivitetsersättning) är vid förfrågan möjliga att ta fram från Försäkringskassans statistiksystem genom s.k. ad hoc-uttag. Statistik om internationell vård planeras dessutom att publiceras på Försäkringskassans externa webbplats fk.se/statistik under hösten 2020. Statistik avseende de andra områdena kommer att publiceras succesivt och i takt med känd efterfrågan. Det är efterfrågan från användarna, såsom beslutsfattare, experter, media och allmänhet, som ligger till grund för vilken statistik som tillgängliggörs i ett nästa steg.

2. Begrepp

Nedan förklaras begrepp som används frekvent i rapporten.

Avtal om social trygghet

Ett avtal om social trygghet är en överenskommelse mellan två eller flera länder för att samordna och reglera tillämpningen av ländernas sociala trygghetssystem i olika försäkringssituationer.

EU/EES och Schweiz

Merparten av bestämmelserna i EU-förordningarna gäller hos medlemsländer i Europeiska unionen (EU), Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller Schweiz. Fortsättningsvis skrivs endast EU/EES.

Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt

Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) innehåller största delen av de bestämmelser som reglerar Europeiska unionens konstitutionella basis. Fördraget innehåller bestämmelser som rör unionens principer och mål, dess befogenheter, dess politik, inre och yttre åtgärder samt hur dess institutioner ska fungera.

Förordning 883/2004 och förordning 987/2009

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning 883/2004) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning 987/2009) reglerar tillsammans samordningen av de sociala trygghetssystemen. Förordning 883/2004 är den så kallade huvudförordningen i unionsrätten om social trygghet. Förordningens syfte är att samordna medlemsländernas nationella socialförsäkringslagstiftning.

Försäkringsstatistik

Statistik som ger möjlighet att följa upp hur socialförsäkringen nyttjas. Det kan vara uppgifter som antal personer, antal dagar och utbetalat belopp fördelat efter kön, ålder och land.

Internationell statistik

Försäkringskassan definierar begreppet internationell statistik som statistik om myndighetens internationella ärenden.

Produktionsstatistik

Statistik som visar utfall i ärendehantering i Försäkringskassans handläggande verksamheter. Det kan vara uppgifter om frekvenser och tidsmätt, till exempel antal ärenden, antal beslut, antal utbetalningar, handläggningstider m.m.

Socialförsäkringsbalken

Socialförsäkringsbalken (SFB) innehåller bestämmelser om social trygghet genom de sociala försäkringar samt andra ersättnings- och bidragssystem som behandlas inom socialförsäkringen.

3. Inledning

3.1. Aktuellt uppdrag

Försäkringskassan har fått nedanstående uppdrag i regleringsbrevet avseende år 2020:

”Internationell statistik

Försäkringskassan ska redovisa vilka uppgifter myndigheten kan ta fram på det internationella området och för vilka tidsperioder dessa uppgifter kan lämnas. Försäkringskassan ska även analysera och redovisa hur myndighetens framställning av statistik på det internationella området kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 29 maj 2020.”

3.2. Reglering och krav på statistik

Det finns ett flertal lagar och förordningar som ställer krav på att kunna redovisa statistik om Försäkringskassans internationella ärenden.

Förordning 883/2004 och 987/2009 ställer krav på att Sverige ska kunna leverera statistik om ärenden som beslutats med stöd av förordningarna. Dessutom ska Försäkringskassan kunna följa, analysera och förmedla socialförsäkringssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle inom sitt verksamhetsområde (2 § 5p. i förordning [2009:1174] med instruktion för Försäkringskassan). Försäkringskassan är även en av 28 statistikansvariga myndigheter i Sverige och ska i detta uppdrag framställa och tillgängliggöra officiell och annan statistik inom sitt statistikområde socialförsäkringen (lagen [2001:99] om den officiella statistiken samt förordning [2001:100] om den officiella statistiken). Utöver detta har Försäkringskassan behov av att med stöd av produktionsstatistik följa upp handläggningen av internationella ärenden bl.a. för produktionsplanering, men även för resultatstyrning, resultatuppföljning samt resultatredovisning. Statistik behövs också för utvärdering och tillsyn av respektive verksamhet enligt skrivning i Socialförsäkringsbalken. Till sist har Sverige även avtal om social trygghet med andra länder och enligt reglering i en del av dem ska Försäkringskassan lämna statistik till det andra landet.

3.3. Förväntad nytta med statistiken

Statistik om Försäkringskassans internationella ärenden kan användas för att följa nyttjandet av EU-förordningar och avtal om social trygghet. Vidare kan statistiken användas som underlag för att utvärdera regelförändringar eller inför omröstningar inom EU. Statistiken kan även användas vid mål i EU-domstolen för att påvisa att en viss tolkning skulle få stora ekonomiska konsekvenser för Sverige. Statistiken kommer även kunna bli en del av den statistik som Försäkringskassan publicerar inom uppdraget som statistikansvarig myndighet, d.v.s. som officiell och annan statistik. Det senare är en viktig informationskälla för allmänheten samt för att ge medborgarna insyn. Statistiken och underliggande data kan även användas för forskningsändamål och inom utredningsväsendet, men även för tillsyn och granskningar.

Inom myndigheten kan statistiken förbättra myndighetens produktivitet, då de statistiska underlagen möjliggör att Försäkringskassans kärnverksamhet kan följa

upp handläggningen för produktionsplanering, resultatstyrning men även för verksamhetsutveckling. De statistiska underlagen kan dessutom förbättra rättssäkerheten, då de möjliggör att myndighetens kärnverksamhet kan följa upp enskilda ärenden, ärendehantering samt utvärdera och bedriva tillsyn inom verksamheten.

3.4. Hur har Försäkringskassan utvecklat statistiken?

Under de senaste åren har Försäkringskassan bedrivit ett omfattande utvecklingsarbete med syfte att ta fram statistik om myndighetens internationella ärenden. Arbetet började med förstudier under år 2016 och 2017, som sedan ledde till genomförandeprojekt. Majoriteten av all planerad utveckling är genomförd och återstående arbete förväntas att slutföras under innevarande och nästa år.

Försäkringskassans statistik bygger på de uppgifter som genereras vid handläggningen av ett ärende. Flertalet av uppgifterna matas in av handläggare under själva handläggningsprocessen, men uppgifter kan även hämtas från inkomna ansökningshandlingar och intyg eller från registreringar som den sökande gör genom myndighetens digitala tjänster. Myndighetens statistikproduktion är helt beroende av att uppgifter som ligger till grund för den efterfrågade statistiken registreras i it-system med funktionalitet att extrahera data ifrån. Utvecklingen har därför bestått i att utveckla it-stöd till den handläggande verksamheten för datafångst samt utveckling av myndighetens statistiksystem. Detta möjliggör framställning och löpande publicering av såväl försäkrings- som produktionsstatistik samt att med hjälp av s.k. ad hoc-uttag från statistiksystemet vid behov kunna besvara inkomna externa och interna förfrågningar.

Innan utvecklingsarbetet inleddes fanns stora variationer i vilken statistik som kunde tas fram för de olika förmånerna Försäkringskassan administrerar beroende på systemens utformning. För att möta statistikkraven i ovan nämnda regelverk har det därmed krävts olika omfattande arbete för att nå vad som kan anses som grundläggande krav gällande statistik. För många förmåner har arbetet handlat om att bygga logik i statistiksystemet för att skapa möjlighet att särskilja internationella ärenden från nationella. För någon enstaka förmån har registrering av ett fåtal uppgifter lagts till i ett befintligt handläggningssystem, medan det för andra förmåner har krävts ett helt nytt handläggningssystem där de administrativa uppgifterna, som ligger till grund för statistiken, kan registreras. I situationer där handläggningssystem antingen helt eller delvis saknades har utvecklingsarbetet, förutom möjlighet till statistikfångst, resulterat i ett systemstöd till handläggarna, vilket bidrar till ökad effektivitet och rättssäkerhet i handläggningen.

Totalt har Försäkringskassan investerat omkring 120 miljoner kronor i förstudie- och genomförandeprojekt för att möjliggöra att få fram statistik för de internationella ärenden som Försäkringskassan administrerar. Utvecklingen av handläggningssystemen har utgjort den största delen av kostnaderna, trots att de främst utvecklats med syfte att fånga efterfrågad statistik, och i övrigt med begränsad funktionalitet.

4. Internationella ärenden

4.1. Definition

Ett ärende är internationellt om personen, som ärendet avser, är omfattad av svensk socialförsäkring via ett internationellt regelverk (EU-förordning eller avtal om social trygghet) eller om personen tillhör en särskild personkategori enligt 5 eller 6 kap. SFB.

För att kunna erhålla en av SFB:s arbetsbaserade eller bosättningsbaserade förmåner ska en person vara omfattad av svensk socialförsäkring, försäkrad, omfattad av socialförsäkringsskyddet och uppfylla villkoren för aktuell förmån. Om personen tillhör en av SFB:s särskilda personkategorier kan alla ärenden rörande SFB:s bosättningsbaserade (5 kap. SFB) och arbetsbaserade (6 kap. SFB) förmåner ses som internationella. Exempel på förmåner är sjukpenning, assistansersättning och graviditetsspenning. Om en person däremot är omfattad av svensk lagstiftning via EU-lagstiftning eller av avtal om social trygghet så ses Försäkringskassans ärenden som internationella om förmånen i fråga är inkluderad i lagstiftningsförteckningen som är inlämnad i enlighet med artikel 9 i förordning 883/2004 och respektive avtal om social trygghet internationella. Se förteckning respektive avtal för information om vilka förmåner/ersättningar som kan vara aktuella.

Samtliga ärenden inom internationell vård och EU-familjeförmåner definieras som internationella även om personen som ärendet avser är omfattad via nationell lagstiftning. Detta då det alltid finns en bakomliggande gränsöverskridande situation. Inom sjuk- och aktivitetsersättning är ett ärende internationellt om en mottagare av förmånen är bosatt i Sverige och har försäkringstid i Sverige samt i ett eller flera andra länder. Även ärenden där mottagaren har rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning men är bosatt i ett annat land än Sverige räknas som internationella.

Försäkringskassans ärenden där tillämplig lagstiftning och försäkring utreds räknas också som internationella. I dessa ärenden avgörs vilka regelverk som är tillämpliga för fastställande av personens socialförsäkring, vilket lands lagstiftning som personen ska omfattas av och om personen är försäkrad för några av de förmåner som räknas upp i 5 och 6 kap. SFB via det eller de regelverk som är tillämpliga.

Nedan följer en kort beskrivning av aktuella regelverk och de olika typerna av internationella ärenden, som har relevans för den statistik som sedan går att ta fram.

4.2. Aktuella regelverk

Förmånsärenden för personer som omfattas av svensk socialförsäkring via internationella regelverk räknas som internationella för att ett internationellt regelverk har pekat ut att svensk lagstiftning är tillämplig för personen, och för att det alltid finns en gränsöverskridande situation bakom tillämpningen av dessa regelverk. Till internationella förmånsärenden räknas även ärenden där personen är försäkrad via bestämmelserna för särskilda personkategorier i SFB. De senare skulle, utan bestämmelserna för särskilda personkategorier, inte ha varit försäkrade i Sverige för att de t.ex. vistas lång tid utanför Sverige eller arbetar utanför Sverige.

Internationella regelverk kan medföra att en person blir försäkrad för bosättnings- och/eller arbetsbaserade förmåner trots att personen inte bor eller arbetar i Sverige, eftersom de internationella regelverken både utvidgar och inskränker reglerna i SFB.

Ett syfte med de internationella regelverken är att personer som rör sig mellan olika länder ska ha rätt till stabil social trygghet. Utöver bestämmelser om vilket lands lagstiftning som är tillämplig, innehåller de internationella regelverken (förordning 883/2004, den nordiska konventionen och de bilaterala avtalen om social trygghet), även bestämmelser om samordning av de olika förmånssystemen. Nedan följer en beskrivning av nämnda regelverk.

4.2.1. Förordning 883/2004

Syftet med bestämmelserna i förordning 883/2004 är bl.a. att personer inom unionen ska kunna flytta till ett annat land inom EU/EES för att arbeta eller bo och samtidigt ha rätt till samma sociala trygghet som landets egna medborgare. Syftet är även att förhindra att en person omfattas av flera länders system för social trygghet samtidigt samt att se till att en person inte lämnas utan socialförsäkringsskydd. En princip i förordning 883/2004 är därför att en person endast ska omfattas av ett medlemslands lagstiftning.

4.2.2. Avtal om social trygghet mellan länder

Ett avtal om social trygghet är en överenskommelse mellan två eller flera länder för att samordna och reglera tillämpningen av ländernas sociala trygghetssystem i olika försäkringssituationer. Samordningen och regleringen av tillämpningen kan exempelvis handla om att ge en person som flyttar från ett land till ett annat ett kontinuerligt försäkringsskydd eller att säkerställa att en person som arbetar eller vistas i ett annat land får tillgång till förmåner som han eller hon inte skulle ha haft tillgång till annars. Det kan också handla om att säkerställa att en person kan tillgodoräkna sig försäkringsperioder från ett land, att intjänade pensionsrätter tryggas eller garantera att rättigheter som har tjänats in i ett land bevaras vid en flytt.

Sverige har ett femtontal gällande bilaterala avtal om social trygghet med andra länder. Inget av de avtal om social trygghet som Sverige har ingått omfattar alla förmåner i SFB. Vilka förmåner som ingår i respektive avtal om social trygghet framgår av den artikel som beskriver vilken lagstiftning som omfattas av aktuellt avtal.

Sverige har dessutom ingått ett multilateralt avtal om social trygghet med de andra nordiska länderna.

4.2.3. Socialförsäkringsbalken

I SFB finns ett antal särskilda personkategorier som utgör undantag när det gäller vilka som ska tillhöra svensk socialförsäkring genom att antingen anses vara bosatta i Sverige eller genom att anses utföra förvärvsarbete i Sverige.

I de särskilda personkategorierna för bosättning, ingår statsanställda, diplomater, biståndsarbetare, utlandsstuderande samt familjemedlemmar till dessa (5 kap. 4 - 8 §§ SFB). Dessa personer anses enligt bestämmelserna i SFB bosatta i Sverige på grund av att de tillhör en särskild personkategori trots att de vistas utomlands längre

tid än ett år. I och med att de vistas utomlands under sin försäkringstid räknas förmånsärenden för dessa personer som internationella ärenden.

I de särskilda personkategorierna för arbete ingår sjömän, personer som sänds ut (inklusive statsanställda) och i vissa fall diplomater (6 kap. 3 - 5 §§ SFB). Dessa personer anses enligt bestämmelserna i SFB arbeta i Sverige trots att de utför arbete utanför Sveriges gränser.

4.3. Internationell vård

Rätten till internationell vård regleras huvudsakligen i förordning 883/2004 och i lag [2013:513] om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom EES-området (ersättningslagen). Syftet med bestämmelserna i förordning 883/2004 om rätt till vårdförmåner inom EU/EES är att personer ska kunna resa, turista, arbeta och studera i andra medlemsländer utan att förlora sin rätt till vårdförmåner om de behöver vård under sin vistelse. I dessa fall kan personen vara omfattad av svensk lagstiftning t.ex. en person som alltid bott och arbetat i Sverige och som behöver nödvändig vård i samband med en semesterresa eller som åker till ett annat land för att få vård med en särskild utformning. På motsvarande sätt kan personer som omfattas av andra länders lagstiftning ha rätt till vårdförmåner i Sverige.

Parallellt med rätten till vårdförmåner enligt förordning 883/2004 kan personer även ha rätt till ersättning för bl.a. hälso- och sjukvård, som de har fått i andra länder inom EU/EES, genom ersättningslagen. Ersättningslagen är införd genom patientrörlighetsdirektivet som i sin tur bygger på EU-domstolens praxis om att hälso- och sjukvård omfattas av EUF-föredragets artiklar om fri rörlighet för tjänster (artikel 56 och 57 EUF-föredraget). Internationell vård rör i huvudsak kostnader för hälso- och sjukvård, tandvård och läkemedel.

4.3.1. Planerad vård

Planerad vård är när en person reser till ett annat medlemsland i syfte att få vård. Det kan t.ex. handla om att söka vård i ett annat land om vård inte kan erhållas inom en tid som är medicinskt försvarbar, fördelar med behandlingens utformning i det andra landet eller att personen har en anknytning till vårdlandet.

4.3.2. Nödvändig vård

Nödvändig vård är sådan vård som av medicinska skäl blir nödvändig under en tillfällig vistelse i ett annat medlemsland inom EU/EES. Tillfällig vistelse är semesterresor, kortare tjänsteresor, studier eller liknande. Nödvändig vård är även vård för sjukdomar som inte är plötsligt uppkomna, dvs. redan existerande sjukdomstillstånd och kroniska sjukdomar. En person ska inte behöva avbryta sin vistelse för att söka vård i det land hen är försäkrad oberoende av om det gäller dialys eller benbrott.

När en person fått nödvändig vård kan hen antingen visa upp sitt EU-kort vid vårdtillfället varvid det andra landet fakturerar Sverige eller betala för vården själv och sedan ansöka om ersättning i efterhand hos Försäkringskassan.

4.3.3. Reglering av vårdkostnader mellan medlemsländerna

Det sker betalningar mellan Sverige och de andra medlemsländerna för att reglera kostnader för vårdförmåner uppkomna i de olika länderna.

Ett exempel är Anna som har brutit benet i Tyskland och visar sitt EU-kort för vårdgivaren. Försäkringskassans motsvarighet i Tyskland skickar en räkning till Försäkringskassan som anger att Anna visat sitt EU-kort och vad vården kostade. Försäkringskassan betalar Tyskland och skickar sedan en faktura till den region där Anna är folkbokförd och regionen betalar Försäkringskassan för vården.

Till skillnad mot övrig statistik som beskrivs i denna rapport avser denna typ av statistik inte privatpersoner utan betalningsströmmar mellan länderna samt mellan regionerna och Försäkringskassan inom Sverige.

4.3.4. Intyg om vårdförmåner

Det finns ett antal situationer där det är reglerat i förordning 883/2004 vilket medlemsland som ska ansvara för kostnaderna för vårdförmåner för en person. Det kan t.ex. handla om personer som blir utsända till ett annat medlemsland för att utföra arbete där, s.k. gränsarbetare eller offentligt anställda som är bosatta i ett annat medlemsland än det medlemsland vilket lagstiftning som personen omfattas av. Det gäller även för pensionärer som är bosatta i annat medlemsland än det land som pensionären har rätt till pension från. Det medlemsland som är behörig medlemsstat utfärdar ett intyg som personen sedan registrerar för att få vårdförmåner i sitt bosättningsland, vilket gör att personen får rätt till vård på samma villkor som är försäkrade i det medlemslandet.

4.4. EU-Familjeförmåner

Syftet med bestämmelserna om EU-familjeförmåner är att en familj som utnyttjat sin rätt till fri rörlighet inom EU/EES ska behålla sitt socialförsäkringsskydd och ha rätt till familjeförmåner i alla aktuella medlemsländer, som om barnet var bosatt där.

Om en förälder exempelvis arbetar i Sverige och den andra föräldern bor tillsammans med barnet i ett annat medlemsland, kan föräldern i Sverige ha rätt till familjeförmåner från Sverige som om barnet var bosatt i Sverige. Föräldern i Sverige kan då t.ex. beviljas barnbidrag trots att barnet inte är bosatt här. Har en familj rätt till familjeförmåner från två medlemsländer, genom att exempelvis arbeta i ett medlemsland och bo i ett annat medlemsland, tar de nationella myndigheterna hänsyn till familjens situation och beslutar efter prioriteringsregler vilket medlemsland som har det primära ansvaret för familjen. Det sker en samordning mellan medlemsländerna så att familjer varken riskerar att bli utan bidrag eller får dubbla bidrag från två eller flera medlemsländer. Om medlemslandet som har det primära ansvaret för familjen har lägre ersättning än det andra medlemslandet kan det andra medlemslandet betala mellanskillnaden (tilläggsbelopp) så att familjen får det maxbelopp den har rätt till.

Alla medlemsländer har någon typ av familjeförmåner, men villkoren och beloppen skiljer sig åt mellan länderna. I Sverige inkluderas barnbidrag (inkl. flerbarnstillägg), bostadsbidrag, studiebidrag, vårdnadsbidrag, barnpension och efterlevandestöd som EU-familjeförmåner. Sedan februari 2019 klassificeras även föräldrapenning som en familjeförmån.

4.5. Sjuk- och aktivitetsersättning

Rätten till sjuk- och aktivitetsersättning i gränsöverskridande situationer regleras i SFB, förordning 883/2004 och 987/2009 samt i ett flertal av avtalen om social trygghet. Syftet med förmånerna är att ersätta inkomstbortfall som uppstått med anledning av nedsatt arbetsförmåga pga. sjukdom. Regelverken i förordningarna och avtalen gör att en person som rör sig inom EU/EES eller till länder Sverige har avtal om social trygghet med ska få inkludera försäkringsperioder, samordna ersättnings storlek eller ta med sin ersättning vid flytt mellan länderna. Inom sjuk- och aktivitetsersättning är ett ärende internationellt om en mottagare av förmånen är bosatt i Sverige och har försäkringstid i Sverige samt ett eller flera andra länder. Förmånen kan alltså betalas ut om personen också får motsvarande ersättning från ett annat land. I vissa fall ska dock ersättningarnas storlek samordnas. Även ärenden där mottagaren är bosatt i ett annat land än Sverige räknas som internationella. En mottagare av sjuk- och aktivitetsersättning kan behålla delar av eller hela ersättningen även om personen är bosatt utomlands. Den inkomstbaserade delen av ersättningen kan en person bosatt utomlands få oavsett bosättningsland. Den del som erhålls på garantinivå går dock endast att exportera till annat EU/EES-land eller land som Sverige har avtal om social trygghet med där export av sjuk- och aktivitetsersättning på garantinivå ingår.

Vid beslut angående sjuk- och aktivitetsersättning, i ärenden när Sverige är den behöriga staten samt att det finns ett eller flera andra försäkringsländer involverade, utfärdar Försäkringskassan ett intyg som sammanfattar pensionsbeslut från samtliga länder. Denna sammanfattning utfärdas till den försäkrade.

5. Tillgängliga uppgifter

Uppgifterna som redovisas nedan är vid förfrågan möjliga att ta fram från Försäkringskassans statistiksystem och för vissa områden direkt via myndighetens interna statistikportal. Statistik om internationell vård kommer dessutom att publiceras på Försäkringskassans externa webbplats fk.se/statistik under hösten 2020. Statistik avseende de andra områdena kommer att succesivt publiceras externt, i takt med känd efterfrågan.

Gemensamt för all statistik om Försäkringskassans internationella ärenden är att det, oberoende av förmån, går att redovisa grundläggande uppgifter om t.ex. antal ärenden, handläggningstider, antal berörda personer och beslutade/utbetalda belopp. Statistiken går att fördela efter bakgrundsvariabler som är beskrivande för individen (exempelvis kön, ålder och region) eller för ärendet (exempelvis ärendeslag, ärendets status, handläggande organisation och den lagstiftning personen i ärendet är omfattad via).

Statistik finns generellt tillgänglig from för helåret 2019, men med vissa variationer beroende på hur regelverk och handläggningsprocessen för en förmån ser ut. För sjuk- och aktivitetsersättning kommer statistik att finnas from år 2022 avseende helåret 2021.

Arbetet med utvecklingen av statistiken över Försäkringskassans internationella ärenden har även medfört att ny information i form av utökade uppgifter om

medborgarskap och folkbokföring finns tillgängliga för statistikproduktion. Även informationen kring försäkringstillhörighet har utökats.

5.1. Internationella ärenden

Statistik om social trygghet i gränsöverskridande situationer kan redovisas från olika perspektiv beroende på vilken frågeställning som ska analyseras. Det finns möjlighet att ta fram statistik utifrån lagstiftning eller utifrån förmån:

- Antal personer som registrerats som omfattade av svensk socialförsäkring
- Antal personer som avregistrerats från svensk socialförsäkring
- Antal personer som är omfattade enligt viss lagstiftning (förordning 883/2004 eller avtal om social trygghet)
- Förmåner som omfattade personer erhållit

Försäkringskassan kan redovisa samma statistik (både försäkrings- och produktionsstatistik) för internationella ärenden inom en förmån, som för nationella ärenden. Försäkringskassan har dock en varierande mängd statistik för de olika förmånerna. Det som styr vilken statistik som finns tillgänglig är efterfrågan på statistik och vilka möjligheter det finns att producera statistik från de administrativa uppgifter som genereras och fångas i samband med handläggningen. Se statistiksidorna på Försäkringskassans externa webbplats fk.se/statistik för mer information om vilken statistik som idag är tillgänglig för respektive förmåns nationella ärenden.

5.2. Internationell vård

5.2.1. Planerad vård

Försäkringskassan kan ta fram följande statistik om planerad vård

- Antal ansökningar om ersättning för planerad vård
- Antal personer som fått ersättning utbetald
- Utbetalt belopp

Statistiken kan fördelas efter

- Beskrivande variabler för individen (kön, ålder och region)
- Vårdperiod
- Utbetalt belopp för vård/läkemedel
- Vårdland
- Typ av vård (vanlig vård, tandvård eller läkemedel)
- Diagnoskapitel (enligt ICD10)
- Lagstiftning

Försäkringskassan har endast statistik för motsvarande situation när en utländskt försäkrad person kommer till Sverige för planerad vård med stöd av förordning 883/2004. Detta eftersom ingen del av transaktionen går via Försäkringskassan när en patient får vård med stöd av patientrörlighetsdirektivet.

5.2.2. Nödvändig vård

I de fall en person har betalat för sin nödvändiga vård själv och sedan begärt ersättning i efterhand kan Försäkringskassan redovisa samma statistik som för planerad vård (se avsnitt 5.2.1.). I de fall personen använt sitt EU-kort sker återbetalningen mellan länderna, se avsnitt 5.2.3 för befintlig statistik.

Observera att statistiken inte ger en heltäckande bild över all nödvändig vård som erhållits, då det finns flera andra sätt att få ersättning för nödvändig vård; t.ex. via hemförsäkring eller reseförsäkring.

När en person boende i Norden får nödvändig vård i ett annat nordiskt land sker ingen kostnadsreglering mellan länderna, då det finns bestämmelser om betalningsavstående i den nordiska konventionen om social trygghet. Regionerna skickar fakturor för dessa personers vårdkostnader till Försäkringskassan för att få ersättning då det är staten som har kostnadsansvar. Detta medför att det går att ta fram statistik över hur många personer från andra nordiska länder som fått vård i Sverige, men det saknas möjlighet att ta fram uppgifter om hur många som omfattas av svensk socialförsäkring som fått vård i andra nordiska länder (förutom i undantagsfall, vilket är om processen inte fungerat och personen fått betala vården själv och ansöker om ersättning i efterhand).

5.2.3. Reglering av vårdkostnader mellan medlemsländerna

Försäkringskassan kan ta fram följande statistik avseende regleringen av vårdkostnader mellan länder

- Antal personer som fått vård i Sverige
- Kostnad för vård i Sverige
- Antal personer som fått vård utomlands
- Kostnad för vård utomlands

Statistiken kan fördelas efter

- Beskrivande variabler för individen (kön, ålder och region)
- Vårdland
- Vårdtyp

Regleringen av vårdkostnader mellan medlemsländer inom EU/EES kan ta lång tid, vilket påverkar den tid efter vårdtillfället som krävs för att statistik ska vara möjlig att redovisa. Ofta skickas en räkning för vården inom ett år till kostnadsansvarigt land. Kostnadsansvarigt land har sedan ytterligare 18 månader på sig att besvara kravet på ersättning för vård för deras försäkrade personer. Det innebär att statistik avseende vård utförd 2019 kan redovisa först 2022. Dessutom betalas inte hela kravet till alla länder utan vissa ärenden kräver diskussioner mellan medlemsländerna och det medför att komplett statistik för ett visst vårdår kan dröja upp till fem år.

5.2.4. Intyg

Försäkringskassan kan redovisa följande statistik för respektive intyg

- Antal utfärdade intyg
- Antal personer som erhållit ett intyg

Statistiken kan fördelas efter

- Beskrivande variabler för individen (kön, ålder och region)
- Behörig stat
- Bosättningsland

5.3. EU-familjeförmåner

För EU-familjeförmåner kan Försäkringskassan ta fram nedanstående statistik

- Antal bidragsmottagare
- Antal bidragsbarn
- Beslutat belopp

Statistiken kan fördelas efter

- Beskrivande variabler för bidragsmottagaren och bidragsbarnet (kön, ålder och region)
- Förmån (barnbidrag, bostadsbidrag, studiebidrag, vårdnadsbidrag, barnpension och efterlevandestöd)
- Aktuell lagstiftning
- Sammanträffande rätt
- Om Sverige betalar fullt belopp eller tilläggsbelopp
- Andra landet i ärendet
- Grund för rätt till förmån (bosättning/arbete/pension)
- Arbetsland bidragsmottagare
- Bosättningsland för bidragsmottagaren och bidragsbarnet
- Pensionsland för bidragsmottagaren och bidragsbarnet

För föräldrapenning inom EU-familjeförmåner kan Försäkringskassan ta fram nedanstående statistik

- Antal barn
- Antal föräldrar
- Utbetalat belopp
- Nettodagar och bruttodagar avseende barn
- Nettodagar och bruttodagar avseende föräldrar

Statistiken kan fördelas efter

- Beskrivande variabler för förälder och barnet (kön, ålder och region)
- Aktuell lagstiftning
- Sammanträffande rätt
- Om Sverige betalar fullt belopp eller tilläggsbelopp
- Ersättningsnivå
- Omfattning av dag
- Arbetsland för bidragsmottagare
- Bosättningsland för bidragsmottagaren och bidragsbarnet
- Pensionsland för bidragsmottagaren och bidragsbarnet

5.4. Sjuk- och aktivitetsersättning

Statistik om sjuk- och aktivitetsersättning finns uppdelat utifrån om mottagaren av förmånen bor i Sverige eller utomlands. Försäkringskassan kommer kunna börja ta fram statistik år 2022 avseende helåret 2021.

För sjuk- och aktivitetsersättning kommer Försäkringskassan kunna ta fram nedanstående statistik:

Bosatt i Sverige med försäkringstid i Sverige och andra länder

- Antal personer som fått beslut om avslag/beviljande där personen har försäkringstid i andra länder
- Utbetalt belopp i anknytning till dessa ärenden

Statistiken kommer kunna fördelas efter:

- Beskrivande variabler för individen (kön, ålder och region)
- Andra försäkringsländer
- Diagnoskapitel (enligt ICD10)
- Omfattning
- Inkomstrelaterad ersättning och/eller ersättning på garantinivå

Bosatt i annat land än Sverige

- Antal personer som fått ersättning
- Utbetalt belopp i anknytning till dessa ärenden

Statistiken kommer kunna fördelas efter:

- Beskrivande variabler för individen (kön, ålder och region)
- Bosättningsland
- Diagnoskapitel (enligt ICD10)
- Omfattning
- Inkomstrelaterad ersättning och/eller ersättning på garantinivå

Intyg som sammanfattar pensionsbeslut från andra länder

- Antal utfärdade intyg
- Antal personer som fått ett intyg utfärdat

5.5. Statistik om nyttjandet av EESSI-systemet

I många av de ärenden som innehåller en gränsöverskridande situation behöver Sverige utbyta information med det andra aktuella landet i ärendet.

Informationsutbytet görs via EESSI-systemet (Electronic Exchange in Social Security Information). EESSI är ett samlingsnamn på det koncept som EU-kommissionen har tagit fram för elektroniskt utbyte av socialförsäkringsuppgifter mellan medlemsländer. It-stödet inom EESSI består av en accesspunkt och webbportalen RINA (Reference Implementation for National Applications). Både accesspunkten och RINA erbjuder ett visst statistikuttag om hur systemet nyttjas, t.ex. hur många meddelanden som skickats och tagits emot. Nedan följer exempel på statistik som kan tas från de olika systemen.

Från accesspunkten kan nedanstående statistik tas fram:

- Vilka institutioner som skickat/mottagit meddelanden
- Hur många meddelanden som skickas/tagits emot
- Från/till vilka länder
- Antal meddelande per dag/månad/år

Från RINA kan handläggaren själv ta ut listor med

- Pågående och avslutande ärenden
- Mottagna och skickade ärenden

6. Behov av ytterligare utveckling

Genomfört utvecklingsarbete har skapat goda förutsättningar för en framtida hållbar statistikförsörjning inom det internationella området. Utvecklingsarbetet, som är i slutfasen, är dock fortfarande pågående och hur myndighetens framställning av statistik på det internationella området kan utvecklas ytterligare är därmed en fråga att återkomma till framöver. Myndigheten ser dock redan nu två områden för att ytterligare förbättra möjligheterna till framställning av statistik om myndighetens internationella ärenden; automatiserat tillgängliggörande av statistik samt vidareutveckling av it-stöden för handläggning inom några områden.

6.1. Tillgängliggörande av statistik

Den utvecklingsinsats Försäkringskassan har genomfört under de senaste åren har resulterat i omfattande datafångst och nya data som möjliggör framställning av statistik. All statistik kommer dock inte att vara tillgänglig på Försäkringskassans externa webbplats fk.se/statistik i ett första skede. Det är efterfrågan från användarna, såsom beslutsfattare, experter, media och allmänhet, som ligger till grund för vilken statistik som tillgängliggörs i ett nästa steg. Myndigheten ska vara effektiv i sin hantering och lägger därför bara ut och uppdaterar statistik med känd efterfrågan. I de fall en viss uppgift inte finns publicerad på den externa webbplatsen finns möjlighet att kontakta myndigheten för att få tillgång till aktuell statistik genom ett s.k. ad hoc-uttag. I arbetet med att tillgängliggöra statistik följer också ett behov av automatisering av statistikproduktionen. Delar av detta arbete ligger framför oss. Automatisering bidrar inte bara till ökad effektivitet utan tryggar även kvalitet i statistiken.

6.2. Vidareutveckling av it-stöden för handläggning

För att få till system för statistik inom internationell vård och EU-familjeförmåner så fort som möjligt gjordes avgränsningar i utvecklingen av it-stöden i handläggningen till att i första hand säkra funktionalitet för att registrera de administrativa uppgifter som ligger till grund för statistiken. På sikt bör myndigheten eftersträva att registreringen av de administrativa uppgifterna är en naturlig del i handlägningsprocessen och inte något som ska registreras i ett sidosystem för statistikregistrering. Detta eftersom kvaliteten på statistiken ökar i system där registreringen sker som en naturlig del under handlägningsprocessen och inte sker i ett separat system i slutet av ärendehantering. Dessutom ökar effektiviteten för handläggningen när alla adekvata uppgifter finns på ett ställe och ingen dubbelregistrering behöver göras. Vidareutvecklade system kommer effektivisera handläggningen ytterligare och kan på sikt avlasta handläggarna, som kan frigöras till annat. All utveckling av it-stöden är dock förknippade med stora kostnader och behöver sättas i relation till annan utveckling, som också behöver genomföras.